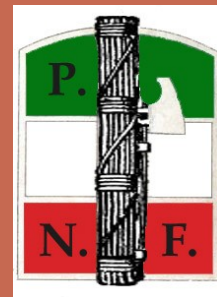

KSCB092

FAŠIZMUS
A JEHO ŠPECIFIKÁ V EURÓPE A
ÁZII

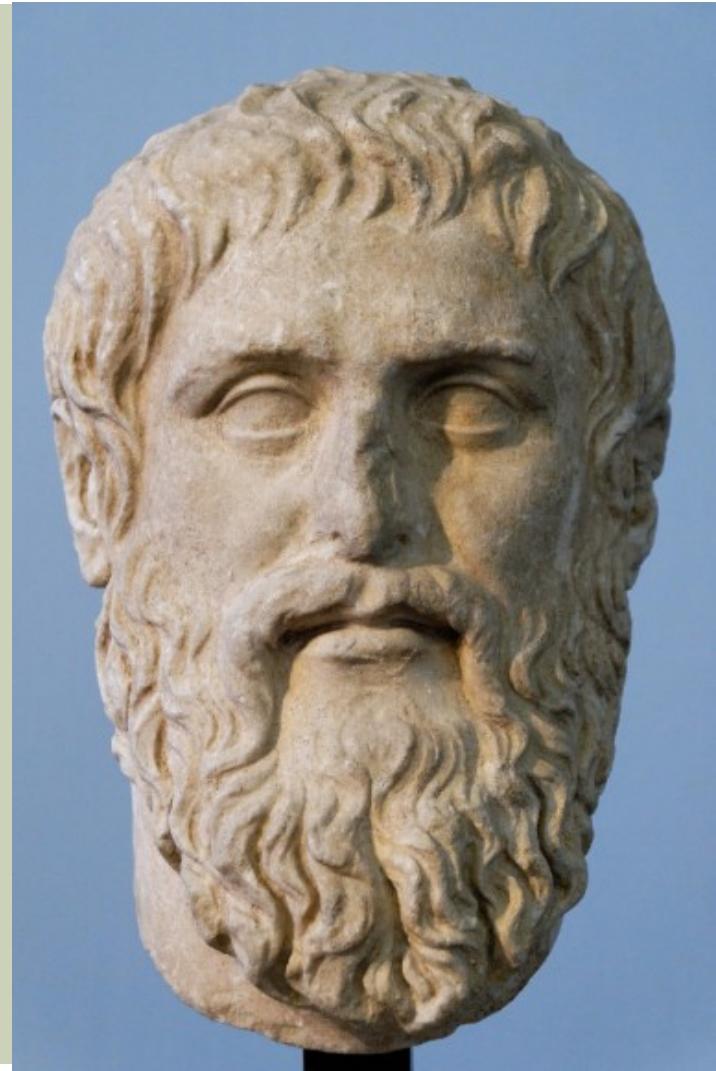

Jakub Drábik

Jaro 2022

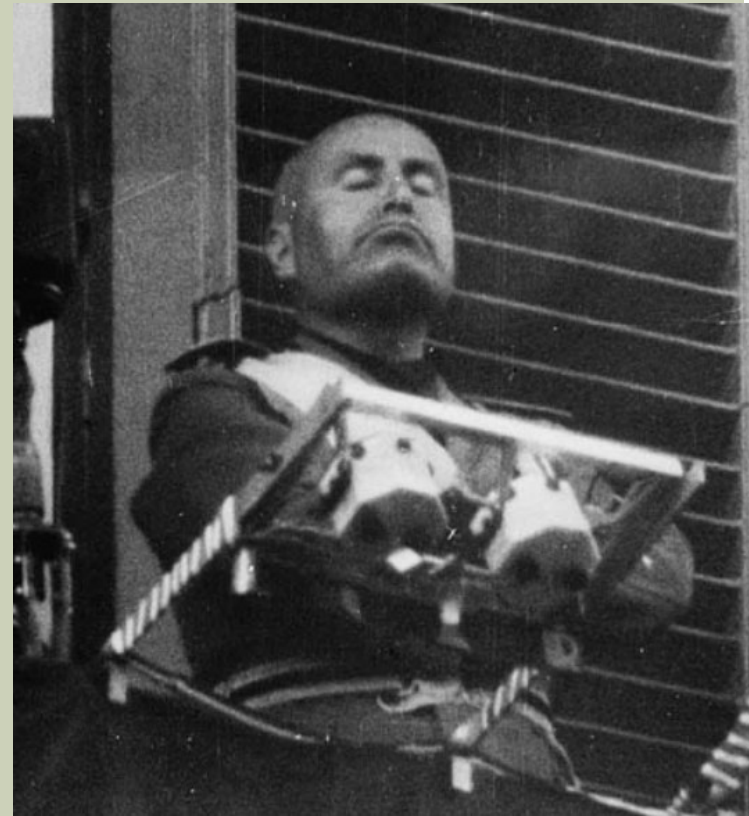
STAROVEK

- Nie korene fašizmu – čiastočné inšpirácie vybranými dielami
- Čítanie bez porozumenia
- Vytrhnuté z kontextu
- „svojské“ interpretácie fašistov

STAROVEK

- Mussolini – odkazoval sa na Platónovu Republiku (Politeia)
- Platón:
- kritika demokracie
- potreba absolútnej a ničím neobmedzovanej autority vládnucej triedy filozofov (Archontes)
- Štátom riadená eugenika a šľachtenie triedy bojovníkov

STAROVEK

- Hitler: v Mein Kampf píše o tom, že „Nemecko by sa malo pridržiavať helénskych hodnôt.“
- Rasové rozdiely výnimočne neprekážali (obe rasy „vznešené“)
- Ideál grécka Sparta
- Inšpirácia nie v skutočných dejinách ale v mýtoch, legendách a ich vlastných konštrukciách

STAROVEK

- Mussolini: z Rímskej ríše koncepty ako „*Mare Nostrum*,“ fasces, odkazy na Rímsku ríšu
- Tvrdenia o obnovení Rímskej ríše
- ideológ Giuseppe Bottai tvrdil, že talianske *Spazio Vitale* (životný priestor) má byť podobné tomu, aký rozsah mala Rímska ríša
- Cézarov kult osobnosti – Mussolini nový Cézar
- Mýtické, nie reálne dejiny, selektívne, bez kontextu

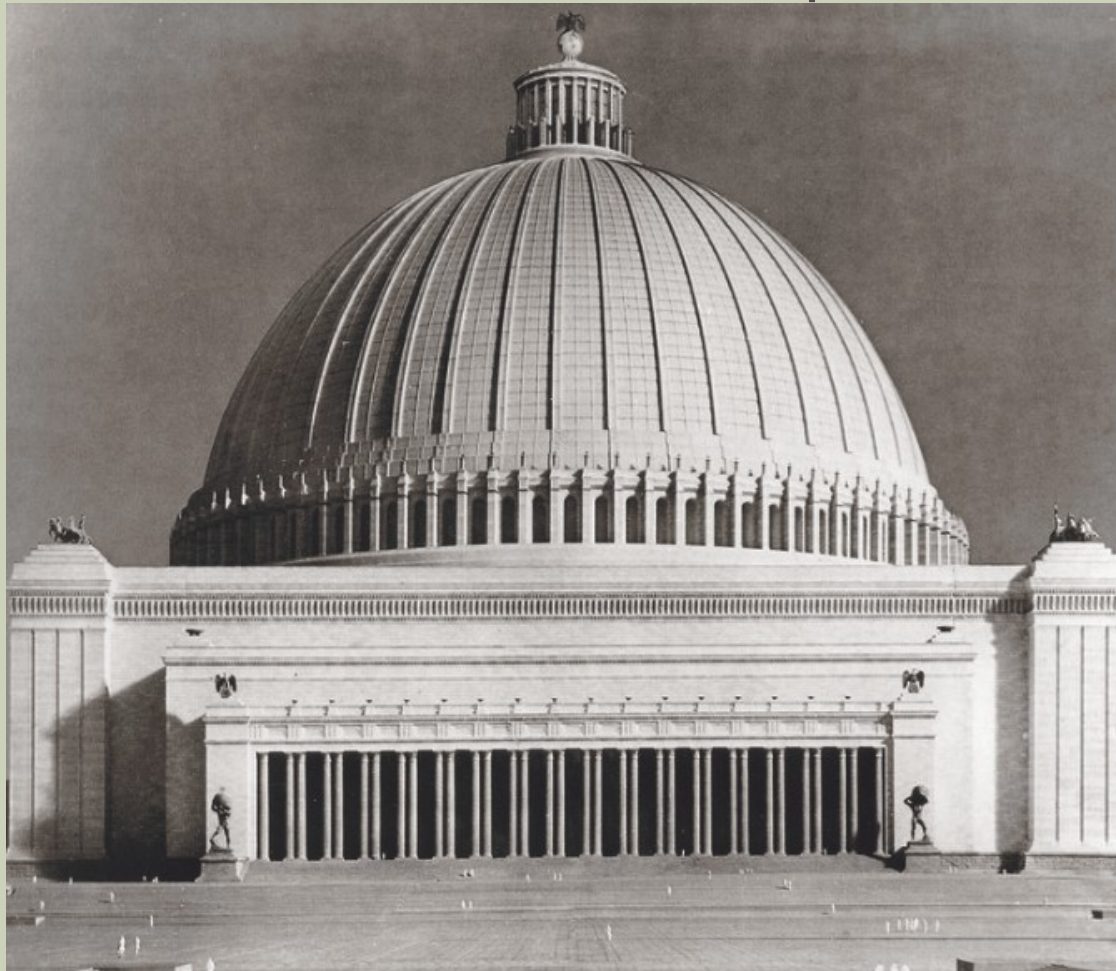

MARE NOSTRUM

DUSTY.

ARCHITEKTÚRA

- Fašistická architektúra – hľadanie inšpirácií v staroveku

ARCHITEKTÚRA

ARCHITEKTÚRA

ARCHITEKTÚRA

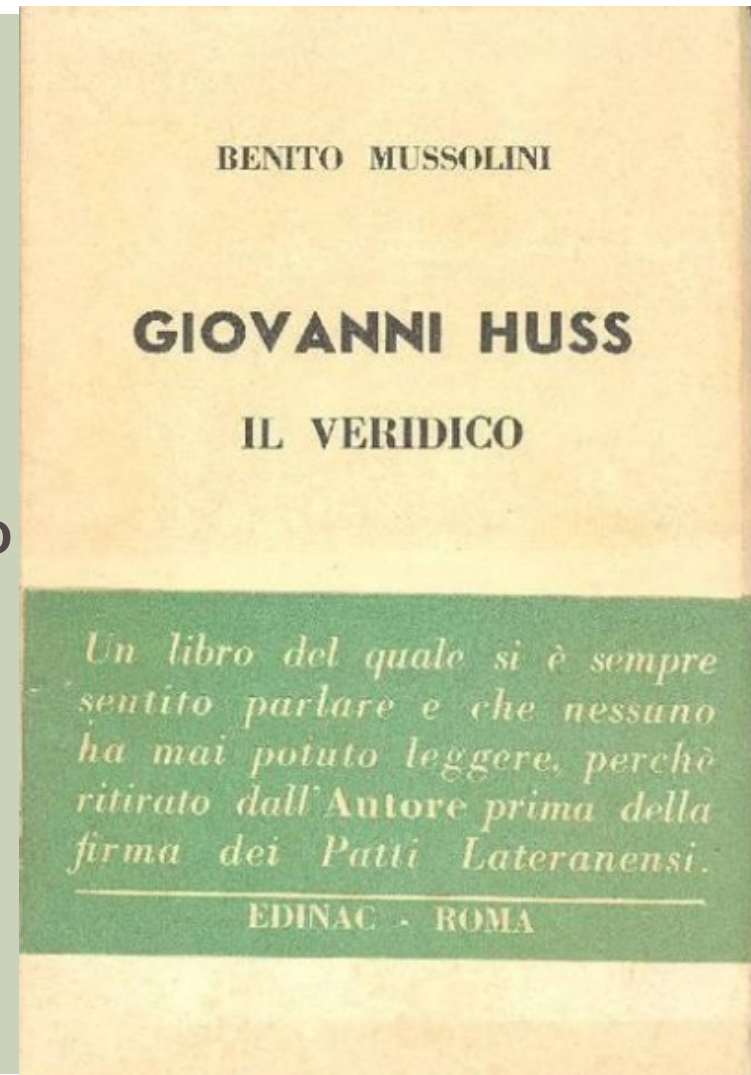

PALAZZO DEI CONGRESSI

STREDOVEK & RENESANCIA

- Mussolini napísal knihu o Janovi Husovi
- Niccolò Machiavelli: do popredia idea všemocného štátu
- Thomas Hobbes: Leviathan, Homo Homini Lupus -> kráľ musí byť autoritou s plnou mocou
- NOF: vracali sa k starým českým kráľom, vzory ako Václav I., Karol IV. a pod.

NOVOVEK

- Georg Wilhelm Friedrich Hegel: štát má vyššiu moc nad jednotlivcom; historický progres si vyžaduje konflikt.
- Hegelova „dejinná sila“ = podľa nacistov právo nemeckého národa na inváziu do Európy
- Johann Gottfried Herder - do filozofie priniesol pojem národná pospolitosť (*Volksgemeinschaft*)
- Nacisti prebrali ich myšlienky v z vulgarizovanej a čiastočne prekrútenej forme

OSVIETENSTVO

- Do popredia postavilo človeka a hodnoty ako racionalizmus, logiku a humanizmus; svoj život má človek vo vlastných rukách, nie je dielom Boha, osudu, prozreteľnosti ani náhody či šťastia
- Základnými hodnotami Francúzskej revolúcie 1789 a osvietenstva boli liberálna demokracia, racionalizmus a predovšetkým rovnosť a bratstvo ľudí

OSVIETENSTVO

- Podľa fašistov prekliatie, fašizmus popretie myšlienok osvietenstva
- Mussolini, 1939: „Dvadsiateho druhého marca 1919 sme pozdvihli čiernu zástavu fašistickej revolúcie, predzvesť európskej obrody. Vojnoví veteráni zákopov a mladí muži sa zjednotili pod touto zástavou a vytvorili oddiely, ktoré túžili dať sa na pochod proti zbabelým vládam a osudným ideológiám a zbaviť sa tak diabolského vplyvu roku 1789.“

OSVIETENSTVO

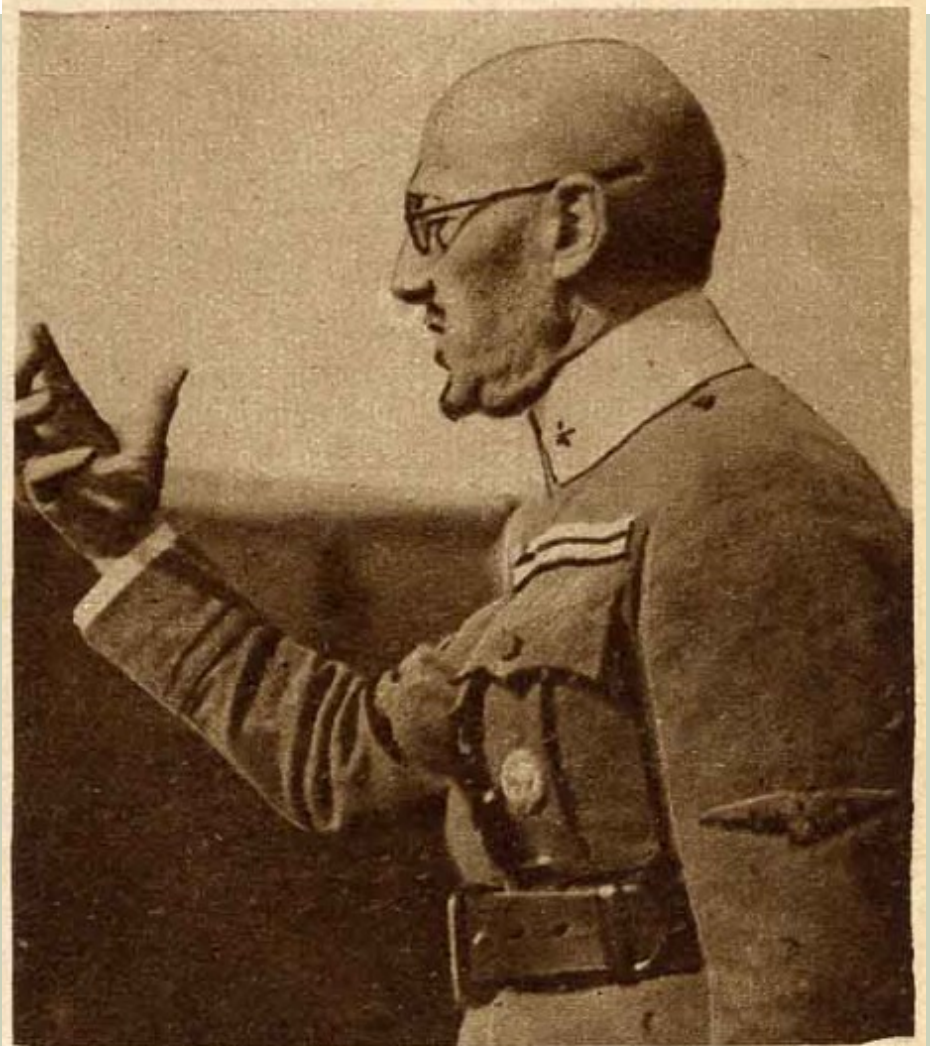
- Fašisti prevzali myšlienku, že na to, aby sa odstránil existujúci poriadok, je potrebné násilie a tiež ideu masovej politiky, ktorá bude obhajovať záujmy ľudí.
- vytvorenie nového druhu politiky: charakteristická mobilizovaním mas v obrovskom meradle a ich zapojenie do politického systému prostredníctvom rôznych rítov, ceremónií a vizualizácie.

OSVIETENSTVO

- „estetizácia politiky“ (najprv D´Annunzio -> od neho prebral a zdokonalil Mussolini -> od neho znova prebral a zdokonalil Hitler)
- apel na ľudský zmysel pre komunitu, súdržnosť a bratstvo; aby sa mohli i „obyčajní ľudia“ stať súčasťou procesu vytvárania politiky.
- Fašizmus je v istom zmysle politické náboženstvo (koncept historika Emilia Gentileho)

D'ANNUNZIO

- D'Annunzio sa inšpiroval osvieteneckou snahou o zatahnutie nás do politiky, používal inovatívne spôsoby – vlajky, symboly, hudbu – aby vtiahol ľudí do politiky

D'ANNUNZIO A FIUME 1919 - 1920

ROMANTIZMUS

- Francúzska revolúcia vytvorila nacionalizmus ako politickú ideológiu
- vplyv na nemecký a taliansky nacionalizmus
- Fašizmus paradoxne rovnako popretím osvietenstva ako jeho priamym produktom

ROMANTIZMUS

- fašizmus svojim spôsobom vyrástol z romantickej vzbury proti osvietenstvu
- Proti osvieteneckej racionalite staval romantizmus dôraz na iracionálne city, inštinkty, intuíciu a fantáziu, proti osvieteneckej túžbe poznať dával túžbu skúsiť a prežiť, proti osvieteneckej vede dával do popredia mystérium a tajomstvo, proti osvieteneckému individualizmu kládol romantizmus pokrvnú spriaznenosť členov komunity či spoločenstva a mystické chápanie dejín

NEMECKÝ NACIONALIZMUS

- Johann Wolfgang von Goethe (1749 - 1832)
- Friedrich Wilhelm Joseph von Schelling (1775 - 1854).
- Johann Gottlieb Fichte (1762 - 1814)

- dôraz na iracionálne city, inštinkty, intuíciu a fantáziu
- proti osvieteneneckej túžbe poznať túžba skúsiť a prežiť
- proti osvieteneneckej vede do popredia mystérium a tajomstvo
- proti osvieteneckému individualizmu pokravná spriaznenosť členov komunity či spoločenstva a mystické chápanie dejín.

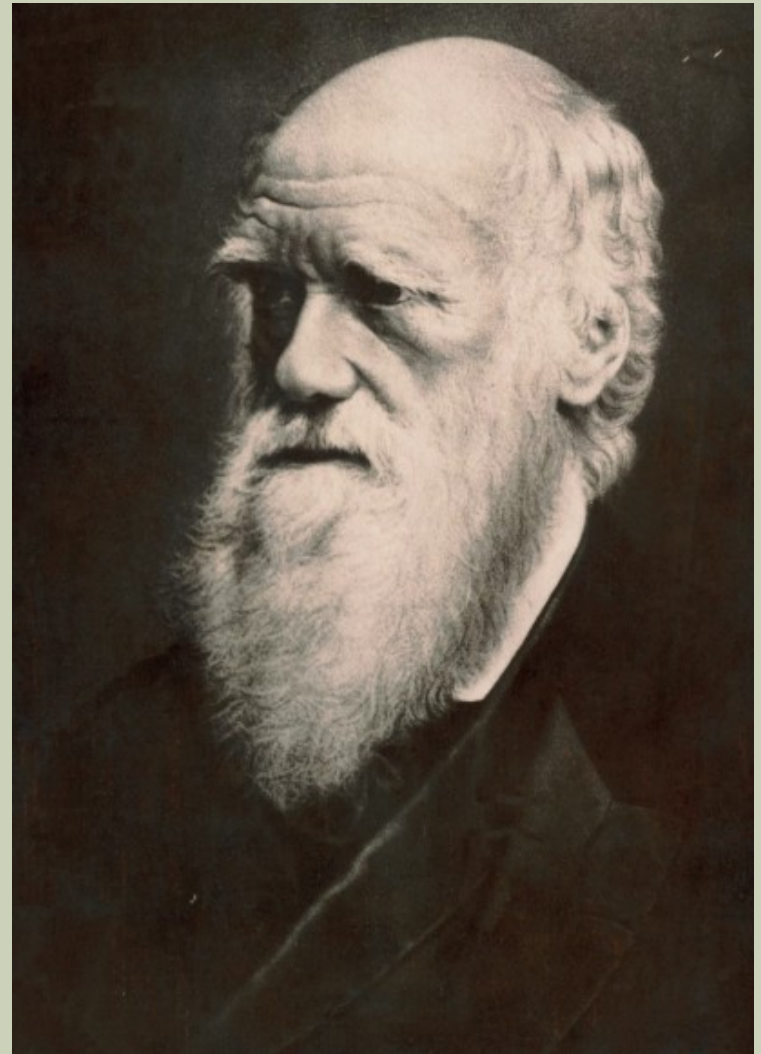
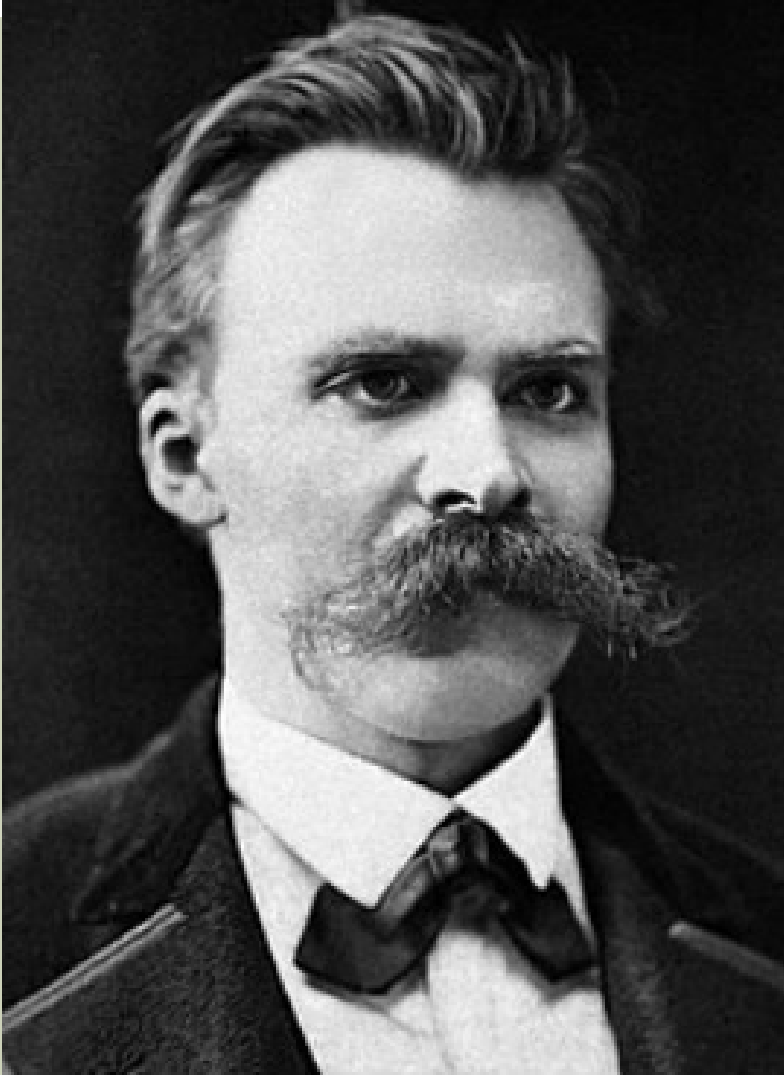
ROMANTIZMUS

FIN DE SIÈCLE

- Fin de siècle: označenie „duchovnej atmosféry“ približne troch dekád od 80. rokov 19. storočia po začiatok 1WW
- obdobie, keď vznikli, alebo „spopulárnili“ mnohé vedecké a filozofické smery, z ktorých fašizmus priamo vychádza
- Dve osobnosti – bez toho, že by o tom vedeli, alebo to chceli – sa stali kľúčovými pre vznik fašizmu

**CHARLES DARWIN (1809 - 1882) A
FRIEDRICH NIETZSCHE (1844 - 1900)**

CHARLES DARWIN

- O pôvode druhov (On the Origin of Species by Means of Natural Selection), 1859
- niektoré z Darwinových kľúčových termínov ako „prežitie najsilnejšieho“ a „prírodná selekcia“ sa môžu adaptovať na politický boj
- Darwin sám vždy tvrdil, že jeho teória sa nedá aplikovať na akúkoľvek konkrétnu teóriu spoločenského zriadenia alebo poriadku
- Napriek tomu, vznikol pojem „sociálny darvinizmus“

FRIEDRICH NIETZSCHE

- vo svojej filozofii postupne smeroval k vytvoreniu koncepcie nadčloveka (*Übermensch*)
- Nietzsche predpokladal, že človek evolučným vývojom prekonal svojho predchodcu a teraz bolo nevyhnutné, aby aj on sám bol prekonaný – nadčlovekom
- vyzýval ľudí, aby sa prekonalí, aby na sebe pracovali a stali sa „mostom k nadčloveku“

NIETZSCHE A DARWIN

- Nacisti dezinterpretovali Nietzscheho filozofiu i Darwinove objavy a teórie a prispôsobili ich svojej ideológii tak, aby sa zdalo, že je ich ideológia vedecky podložená

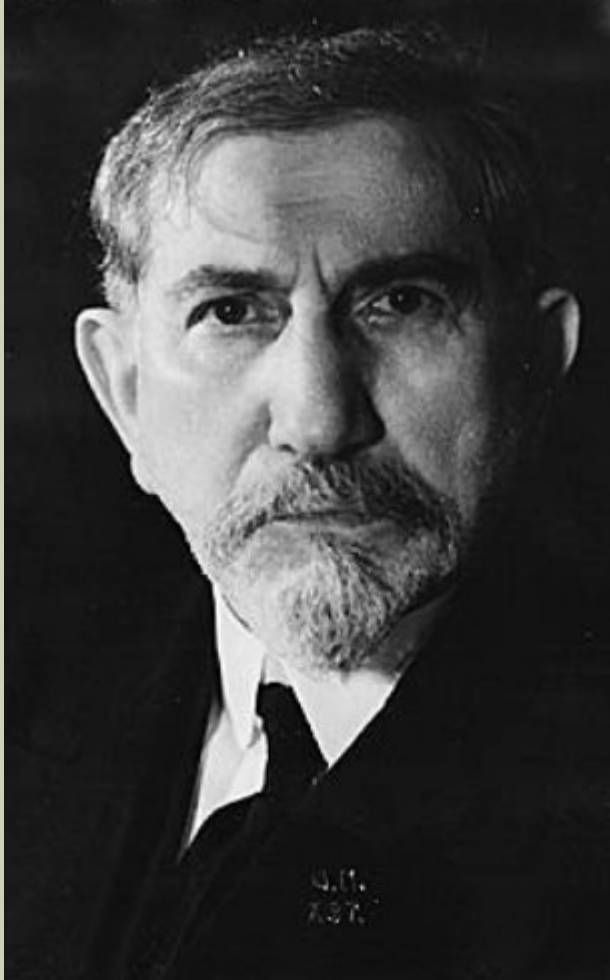

FIN DE SIÈCLE

- Pretlak myšlienok, konceptov, filozofií
- Maurice Barrès (1862 – 1923): špecifická koncepcia „zakorenenia“ (enracinement), mystická jednota medzi živými a mŕtvymi, ktorí tvoria národ
- „pôda a mŕtvi“ (*la terre et les mortes*)

FIN DE SIÈCLE

- Barrès + Charles Maurras (1868-1952) hlavní ideológovia tzv. etnického nacionalizmu
- národ definovaný na základe etnického pôvodu
- Národ spoločné dedičstvo ľudí, ktoré zahŕňa spoločný jazyk, spoločnú vieru a spoločných etnických predkov

FIN DE SIÈCLE

- Joseph Arthur de Gobineau (1816 - 1882)
- „zakladateľ rasizmu“, preslávil sa obhajovaním nadradenosti bielej rasy
- 1500-stranová *Esej o nerovnosti ľudských plemien* z rokov 1853 až 1855

FIN DE SIÈCLE

- Gobineau:
- svet je rozdelený medzi tri hlavné rasy – bielu, čiernu a žltú
- Hnacím motorom dejín bol pritom boj medzi týmito rasami
- v rámci bielej rasy ešte jedna, vyššia a nadradenejšia, „árijská rasa“ (aristokrati ako on)

VPLYV GOBINEAU

- **Johann Friedrich Blumenbach (1752 – 1840):**
Adam&Eva biela rasa, ostatné vznikli „degeneráciou“, sám ale odmietal rasizmus
- **5 rás:** kaukazská (biela), mongolská (žltá), malajská (hnedá), etiópska (čierna) a americká (červená)
- **Houston Steward Chamberlain (1855 – 1927):** árijskú rasu tvoria potomkovia Grékov, Rimanov, Keltov, Germánov a Slovanov, pričom najdôležitejšiu úlohu zohrávali germánske/nordické kmene
- Árijskú rasu pritom nedefinoval len na základe pôvodu a jazyka, ale na základe abstraktných pojmov ako „elita“ jednotlivých etníc

FIN DE SIÈCLE

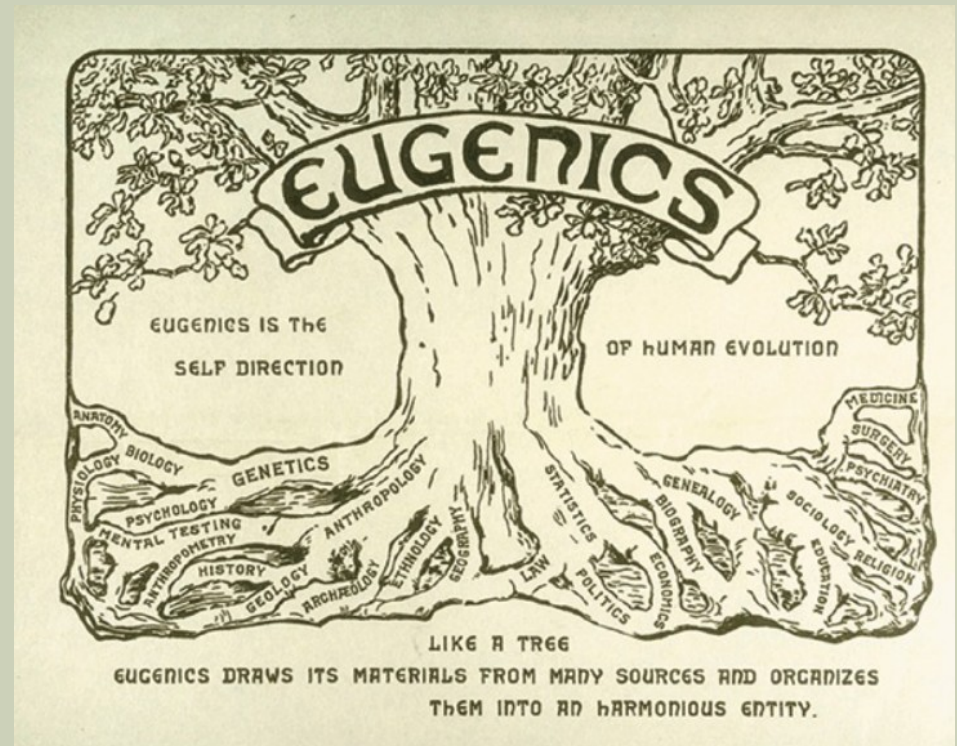
- pseudovedecké teórie založené na nepochopení či z vulgarizovaní výsledkov vedeckého výskumu koncom 19. a začiatku 20. storočia posilňovali rasizmus, elitizmus, hierarchiu a glorifikovali vojnu a násilie
- Ernst Haeckel (1834 – 1919):
- „evolučný rasizmus“: kaukazská rasa je najrozvinutejšia zo všetkých a ostatné, primitívne, odsúdené na zánik
- Priama inšpirácia Alfreda Rosenberga

FIN DE SIÈCLE

- Rasizmus, antisemitizmus a rôzne sociálne teórie mali priamy vplyv aj na vznik eugeniky
- Eugenika: súbor presvedčení a postupov, ktorých cieľom je dosiahnutie čo najlepšieho genetického fondu človeka; pozitívna/negatívna
- **Francis Galton (1822 – 1911)**
- Matematik, Darwinov bratranec, prvý kto použil termín eugenika
- založil Spoločnosť pre eugenickú osvetu, ktorej cieľom bola sterilizácia duševne chorých

EUGENIKA

- dobre prijímaná v USA, Spojenom kráľovstve a v Nemecku, veľmi populárna, kongresy, konferencie
- Lídrom“ v eugenickej sterilizácii sa stala Kalifornia, v ktorej od roku 1909 až do 60. rokov 20. storočia sterilizovali približne 20-tisíc ľudí

EUGENIKA

- Severná Karolína, v rokoch 1933 – 1977, stačilo, aby človeku namerali IQ 70 a nižšie, aby bol sterilizovaný
- Alfred Ploetz (1860 – 1940), prišiel s výrazom „rasová hygiena“ (Rassenhygiene)
- Wilhelm Schallmayer (1857 – 1919) prvý eugenický časopis v Nemecku

EUGENIKA

- Fritz Lenz (1887 – 1976), prvým nemeckým profesorom v oblasti rasovej hygieny
- presadzoval nevyhnutnosť sterilizácie „menejcenných osôb“ a naopak, snažil sa primáť „kvalitnejšie“ vrstvy spoločnosti, aby mali viac detí
- dospel tiež k názoru, že černosi a Židia sú „menejcenná“ a „nekvalitná“ rasa a naopak, nordická je tá najlepšia
- Výskum & údaje sfaľované, zle interpretované apod.

FIN DE SIÈCLE

- *Fin de siècle* obdobím obrovského vedeckého pokroku na poli viacerých vedných odborov
- Sociológia (Ferdinand Tönnies, Émile Durkheim, Georges Simmel, Vilfreda Pareta, ..)
- Gustav Le Bon (1841 – 1931) a jeho *Psychológia mäs* (1895)
- popísal správanie jednotlivcov, ktorí sa stanú súčasťou davu
- prestanú riadiť vlastným svedomím a jednoducho robia to, čo ostatní

LE BON

- tvrdil, že jedinec, ktorý je súčasťou davu, je o niekoľko štádií civilizačného vývoja nižšie
- to, čo vedie a inšpiruje masy, nie sú racionálne rozhodovanie a argumenty, ale emócie a pocity
- ak chcel rečník skutočne zaujať svojich poslucháčov, mal sa vykašľať na logiku a pravdivosť svojich tvrdení a zamerať sa na podvedomú vôľu a dušu svojho publika

GEORGES SOREL

- Georges Sorel (1847 – 1922)
 - priama akcia, generálne štrajky, bojkoty, nepretržité narušovanie kapitalizmu, jediná cesta zmeny je prostredníctvom použitia sily
 - „obrodzujúce“ násilie, ktoré zničí starý svetový poriadok
-
- ľudskou motiváciou nie je len chladný kalkul a snaha o materiálne zisky, ale i presvedčenie a viera v ideály

SYNDIKALIZMUS

- George Sorel aj jeden z ideológov syndikalizmu
- druh ekonomického systému, ktorý navrhuje, aby boli priemyslové odvetvia organizované na základe odborových organizácií, (kon)federácií a syndikátov.
- Robotnícka trieda kontroluje všetko, výrobné aj distribučné prostriedky
- triedny boj nemohol byť vyriešený nijak inak než plnohodnotnou proletárskou revolúciou, po ktorej nasledovala kolektivizácia výrobných prostriedkov.

KORPORATIVIZMUS

- myšlienka organizácie pracujúcich, majiteľov tovární a odborníkov do väčších celkov, korporácií.
- Mal sa dosiahnuť stav, v ktorom by bolo hospodárstvo kolektívne riadené v rámci jednotlivých korporácií, kde mali byť zastúpení zamestnávateľia, zamestnanci a štátni úradníci (odborníci)
- pápežské encykliky *Rerum novarum* Leva XIII. (1891) a *Quadragesimo anno* Pia XI. (1931)
- Rozdiel medzi fašistickým (zhora nadol) a katolíckym (zdola nahor) korporativizmom

1WW

- **Vojna šok, ktorý zlikvidoval vlády, zhodil monarchie a odstránil dynastie**
- **politický význam bol nedozerčný**
- **Viera v progres a vedu z konca 19. storočia zahynuli spolu s miliónmi vojakov a civilistov**

1WW

- „militarizácia“ spoločnosti, totálna vojna, likvidácia rozdielov medzi súkromnou a verejnou sférou
- *Kamaraderie*: ak chceli vojaci prežiť, museli si vzájomne pomáhať, držať spolu, spolu prežívať utrpenie a spolu prinášať obeť
- spoločný boj -> vytvoril priateľstvá, bratstvo, niečo, s čím sa radový vojak mohol identifikovať

PRVÁ SVETOVÁ VOJNA

Podľa mnohých
fašistov toto
malo byť
zárodkom
novej
spoločenskej
triedy
bojovníkov-
hrdinov, ktorí
mali viesť
národ:
„zákopocracia“
(*trincerocrazia*)

BRUTALIZÁCIA

- 1WW bola iná než vojny predtým – nepriateľ, ktorého bolo treba zabiť nebol len vojak, ale celý nepriateľský národ – nebojovali proti sebe len armády, ale celé spoločnosti
- politici sa prestali snažiť rozlišovať medzi vojakmi a civilistami
- Kriminalizácia a dehumanizácia nepriateľov

BRUTALIZÁCIA

- protivníkov chápali armády ako zločinných, nebezpečných nepriateľov, ktorí ohrozujú existenciu celého národa a je nevyhnutné s nimi skončiť, bez zľutovania či akejkol'vek vojenskej zdržanlivosti
- Po prvý krát v dejinách v r. 1914 – 1923 počet zavraždených civilistov počas ozbrojených konfliktov spravidla prevýšil počet zabitých vojakov

14
Pour le suprême Effort

EMPRUNT NATIONAL
SOCIÉTÉ GÉNÉRALE

IMP. CHAIX, PARIS, S. G. D. G. (Dessiné par Fallois)

BRITAIN · NEEDS

YOU · AT · ONCE

PUBLISHED BY THE PARLIAMENTARY RECRUITING COMMITTEE, LONDON. POSTER N°105.

PRINTED BY SAATCHI & SAATCHI, LONDON & PARIS.

DEHUMANIZÁCIA

Sus Bonos de
la Libertad
ayudarán á dar
fin con esto

Your ★ Relic ★
LIBERTY BOND
Will Help Stop This

**Kanin-felle
abliefern!**
an Händler und Zuchtvereine
**Das Heer
braucht sie!**

Gammel-Zentrale: Kriegs-fell A.G. Leipzig

DÔSLEDKY 1WW

- 1. zničenie „dlhého mieru“ 19. storočia spolu so sprievodným étosom zvyšovania morálnej zdržanlivosti a humanizmu
- 2. destabilizácia liberálnej kultúrnej syntézy 19. storočia a súvisiace zdiskreditovanie politických elít, ktoré boli kritizované už pred vojnou a odmietané čím ďalej tým väčším spektrom občanov
- 3. nárast sily štátu, výrazne zrýchlenie trendov smerujúcich k silnejšej a dominantnejšej vláde, sprevádzanej reštrikciou občianskych slobôd a zvýšenou mierou kontroly štátu nad hospodárstvom
- 4. zvýšený význam organizovanej masovej politickej propagandy, šírenej všetkými dostupnými modernými médiami

DÔSLEDKY 1WW

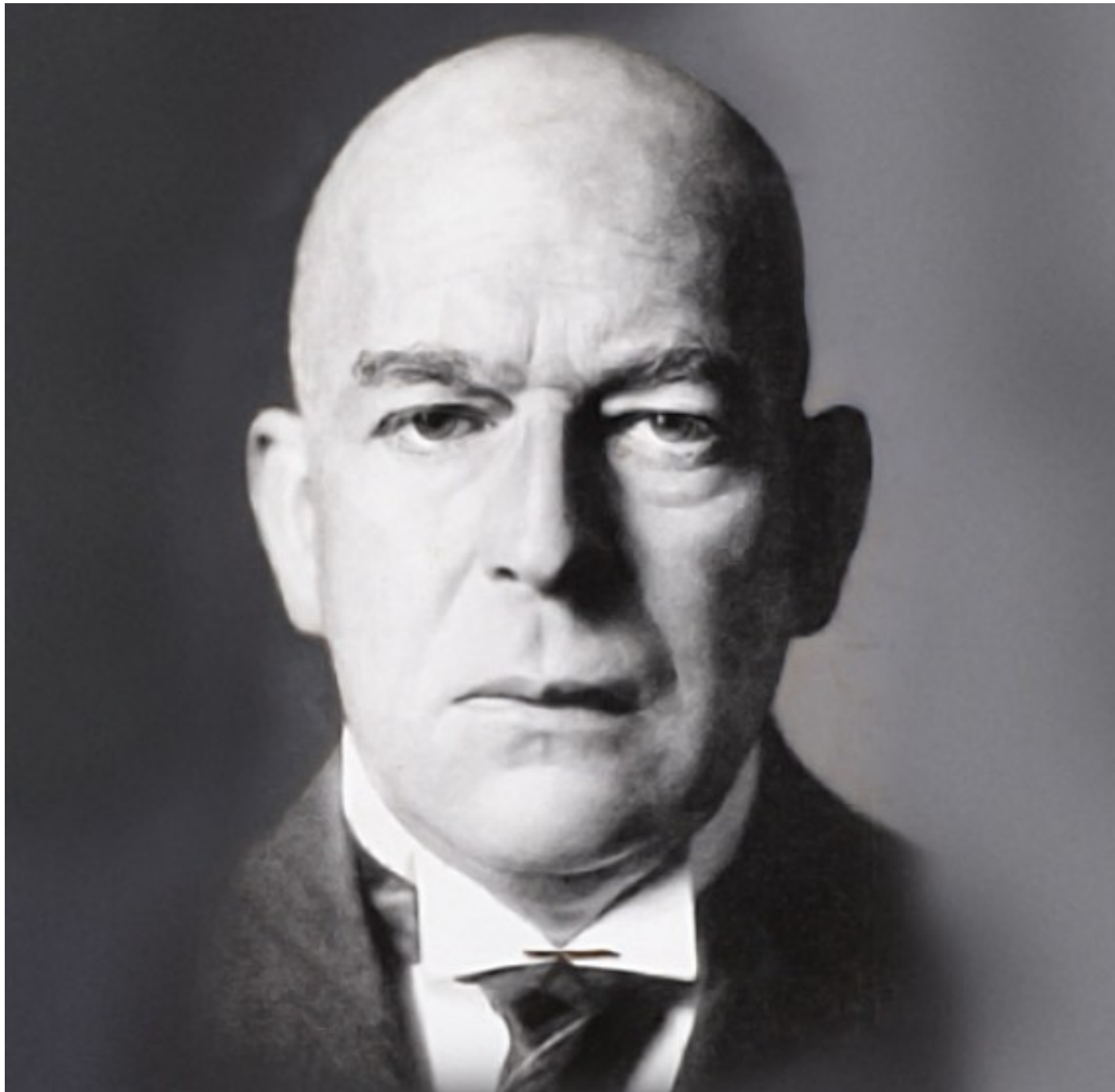
- 5. prvá skúsenosť s masovou mobilizáciou spoločnosti v histórii, spolu s konceptom „totálnej vojny“
- 6. likvidácia monarchií a impérií: Rakúsko-Uhorska, Ruska, Nemecka a Osmanskej ríše
- 7. ešte väčšie zhoršenie toho militarizmu a nacionalizmu, ktorý pomohol vojnu začať
- 8. balkanizácia a fragmentácia väčšej časti Východnej Európy, ktoré otvorili cestu pre domáce a medzinárodné konflikty
- 9. brutalizácia politického života v mnohých krajinách Európy, sprevádzaná novou akceptáciou násilia

DÔSLEDKY 1WW

- 10. príležitosť na vytvorenie totalitárneho socializmu Leninom, ktorý priniesol nový model diktatúry jednej strany, totalitnú kontrolu inštitúcií, systematické masové vraždenie a stále koncentračné tábory pre politických väzňov, mobilizáciu masovej propagandy, skresľovanie faktov v obrovskej miere, charizmatický kult osobnosti diktátora, nový spôsob štátneho prevratu, podriadenosť politického programu najextrémnejšiemu oportunizmu, militarizáciu politického štýlu, štruktúry a činov a cieľ zlikvidovať celú jednu spoločenskú triedu
- 11. prvá masová genocída na svete – genocída Arménov Turkami
- 12. chaotické spoločenské a ekonomické podmienky v strednej a východnej Európe tesne po skončení vojny, ktoré vytvorili hyperinfláciu a spoločenskú krízu ktorá povzbudila snahy o extrémne riešenia.

OSWALD SPENGLER

- Oswald Arnold Gottfried Spengler (1880 – 1936):
- Extrémne populárny
- Kniha Zánik Západu (*Der Untergang des Abendlandes*) z r. 1918
- Podľa neho Európa a západná civilizácia ako celok na ceste k sebazničeniu, rozložená materializmom a nekontrolovaným rozvojom nových technológií
- Záchrana nemožná – inšpirácia pre fašistov s tým rozdielom, že podľa fašistov oni sami boli schopní národ/civilizáciu zachrániť, že Spengler sa v tomto mýlil

OSWALD
SPENGLER